

Obravnave deželnih zborov.

Česki zbor v Pragi.

Kar 6 let ni bilo, zgodilo se je zdaj. Češka narodna stranka namreč, ki vkljub temu, da narod slovanski veliko veliko presega število Nemcev, je v manjšini v deželnem zboru, je prišla v deželni zbor, ki se je začel 24. dne t. m. in kateremu je znani „veliki“ Nemec knez Karlos Auersperg predsednik, predsednika-namestnik pa dr. Karol Lavoslav Klaudy, odlični narodnjak. Pri vstopu 81 narodnih poslancev v zbor je v njihovem imenu dr. Brauner izročil predsedstvu pismo objavo, v kateri izrekajo, da nikakor niso zapustili stališča, katero so objavili že leta 1861., deklaracije od leta 1868. in večkrat ponavljanih protestov; zdaj pa stopijo v zbor le za poskušnjo, ali se bo pripoznala ravnopravnost slovanskemu narodu, ki dela večino v tej deželi.

Vstop Čehov v zbor, katerega se nemški ustavoverci niso nadjali, je zmedel jim menda štrečno njihovih nakan, sicer bi se ne moglo misliti, zakaj nemški časniki in tudi taki, ki so organi sedanjega ministerstva, tako silno divjajo zoper vstop narodnih poslancev v deželni zbor.

Ko so v 2. zborovi seji prišle volitve poslancev v razpravo, se je vnela živahna debata zaradi mnogih volilnih nepravilnosti, al, žalibog, končala se s tem, da je ustavoverska večina podrla vse predloge narodne manjšine in tako brž v začetku zborovanja pokazala, da ne mara za spravo in slogo. *)

V 3. seji je dr. Rieger z narodnimi poslanci vred izročil deželnemu zboru osnovo adrese do presv. cesarja in kralja, katera živo željo razodeva po miru v deželi, ki se prav lahko doseže, ako namesti gospodstva enega naroda nad družem nastopi ravnopravnost obema, ta se pa doseči dá po pravičnem volilnem redu, ki je podlaga vsega ustavnega življenja in ki se pogreša v volilnem redu od leta 1861. — Adresa pride v eni prihodnjih sej v obravnavo.

Deželni zbor Moravski.

Tudi v tem zboru je dr. Pražak z narodnimi poslanci izročil osnovo adrese do presv. cesarja v enakem zmislu.

Deželni zbor Tržaški.

Ta zbor je v eni prvih sej v soglasji z Madjari nastopil polje velike politike in nič manj ni tirjal kakor to, da se Avstrijska armada iz Bosne nazaj pokliče!

Deželni zbor Salcburški.

Poslanec J. Lienbacher in družniki so izročili zboru predloge za premembo volilnega reda poslancev in postav za ljudske šole, — kanonik Lienbacher pa je stavil predlog, naj zbor dela na to, da se zadobi postava, katera ljudski šoli povrne verski značaj.

Deželni zbor Bukovinski.

Ta zbor je čudna skupščina skoro samih uradnikov, le nekaj tako imenovanih velikih posestnikov je vmes, sicer pa v njem ne vidiš nobenega kmeta, obrtnika, ki bi bil neodvisen. Govori se v tem zboru večidel nemški, čeravno nemščine ne razume nikdo drug, kakor uradnik in jud; govori se vmes tudi rumunski, rusinski pa celó nič, čeravno je polovica prebivalcev v Bukovini maloruska.

Deželni zbor Kranjski.

V 4. seji dne 26. t. m. dobí poslanec Šavnik odpust, dokler se poročilo o njegovi volitvi rešilo ne bode. — Poslanec grof Thurn interpelira deželno vlado, naj razodene natančno novo uredbo davkarskih izvršiteljev (Steuerexekutoren), po katerih načelih bodo ti postopali in koliko bodo rubljeni ljudje za to plačati imeli. Deželni predsednik vitez Kalina obljubi, da bode na ta vprašanja kmalu odgovoril. — Poslanec vitez Vesteneck stavi od vseh poslancev nasprotne stranke podpisani predlog, naj se izvoli poseben odsek, da bode postave o ljudskih šolah prenařeval in dotične nasvete zbornici stavil. Trn v peti nemškutarjem so ljudski krajni pomnoženi šolski sveti, ljudstvo po krajnih šolskih svetih si ne sme izbirati učiteljev, ampak to naj stori deželni šolski svet, oziroma vlada sama. — Poslanec Detela stavi od vse narodne stranke podpisani predlog, naj deželni zbor posreduje, da vlada razpust gimnazije v Kranji prekliče. Vtemeljevanje teh predlogov vrši se v prihodnji seji. — Poslanec dr. Poklukar predlaga v imenu finančnega odseka, naj se odloči za prihodnje leto za 3 učence na podkoviški in živinozdravniški šoli po 60 gld. podpore. Dr. Bleiweis se poteguje za podporo obče-koristne šole, dokazuje živo potrebo dobrih podkovskih kovačev in živinozdravniških pomočnikov, in nasvetuje naj se, če ne 6, vsaj 3 stanovitne ustanove po 60 gold. dovolijo. Poslanec vitez Gariboldi temu nasprotuje in predlaga, naj se le podpora 180 gold. dovoli za prihodnje leto, ki jo učencem razdeli deželni odbor. Se ve, da je ta predlog obveljal, ker je vitez Gariboldi bil le organ nasprotne stranke. — Vitez Langer je utemeljeval svoj predlog, naj vlada pritiska na Ogersko vlado, da dobimo primerno postavo zastran zabranjevanja živinske kuge. Predlog, ki le ponavlja to, kar je dr. Bleiweis že pred več leti v deželnem zboru zahteval, se izreči gospodarskemu odseku. Razen tega se mnogo prošinj in predlog izroči zadevnim odsekom. Po nasvetu finančnega odseka se dovoli učiteljski vdovi Katarini Dularjevi miloščina s 40 gold., trem otrokom odgojnina po 20 gold. na leto s pogojem, da že prejetih 112 gld. 50 kr. povrne, učiteljski vdovi Jovani Šotovi za leto 1878. odgojnina za sina v znesku 31 gold. 66 kr., učiteljski siroti Jožefu Kastelicu odgojnino po 40 gold. za leta 1878., 1879. in 1880.; odobri se potem miloščina s 50 gold. za učiteljske otroke Joano, Jožefo in Marijo Kušar za 3 leta, zboljšanje pokojnine na 100 gold. za učiteljsko vdovo Terezijo Ravnikarjevo in miloščina za učiteljsko siroto Uršulo Podlipnik po 50 gold. na leto. Deželnega uradnika hčeri Mariji Zapletovi se miloščina dovoli z 31 gold. 50 kr. za 3 leta. — Prošnje podpornega društva na Dunajski akademiji za umetnosti, podpornega društva na Dunajski visoki kmetijski šoli, podpornega društva na Dunajskem vseučilišči in podpornega društva na rudarski akademiji v Leoben-u za podporo se ne vslišijo. Dovolijo se pa podpore, in sicer: podpornemu društvu tehnikov v Gradcu 50 gold., v podporo ubozih gimnazijskih dijakov v Kočevji 100 gold. in Šimnu Ogrinu za nadaljevanje slikarskih študij 100 gold. — Prošnja nadzornikov prisilne delalnice za povikšanje plač se ne vsliši. Občini Tržiški se za leto 1878. dovoli 40%, občini Kresniški 41% občinske priklade.

V 5. seji dne 28. t. m. poslanec Potočnik z vsemi narodnimi poslanci vred deželno vlado interpelira zaradi tega, da se je g. Čožu pri sv. Roku poleg Zatičine pošta vzela. Ta jako zanimiva interpelacija se glasí tako-le:

*) Prav tako kakor v Kranjskem deželnem zboru.

Interpelacija

do preblagorodnega gospoda deželnega predsednika viteza Franjo Kalina.

Z ukazom Litijskega okrajnega glavarja 4. junija 1877. št. 3999, je bila volitev volilnih mož Št. Vidske občine za volitev treh deželnih poslancev Trebanjskega volilnega okraja razpisana za 23. junij 1877.

Dan pred volitvijo, to je tedaj 22. junija 1877, se pripelje v štirih vozéh več gospodov, med njimi gospod Litijski okrajni glavar vitez Vesteneck, baron Taufferer, gospod c. k. zatiški davkar Lileg in dr. proti pošti gospoda Janez Čoža pri št. Roku poleg št. Vida. Srečajo ga, ko se ravno s polja pripelje proti svojej hiši. Gospod Vesteneck ga ustavi in nagovori: „morgen ist die wahl in Sittich, und ich höre, dass sie mit der geistlichkeit halten und national wählen wollen.“ „Das werde ich thun“, odgovori g. Čož, „nach meiner ueberzeugung werde ich wählen.“ „Wissen sie nicht,“ ga zavrne g. Vesteneck, „dass sie ein k. k. beamte sind, und mit der regierung halten müssen?“ G. Čož mu reče na to: Ich halte ja mit der regierung, und weiss, dass sie von mir nicht verlangt, dass ich anders als nach meiner ueberzeugung wählen soll; ich kann nicht anders wählen als national, und kann meiner nation nicht untreu werden.“ „Gut“, odgovori g. Vesteneck, „dann gebe ich ihnen mein wort, dass sie die post verlieren werden.“

Po tem razgovoru se gospodje razidejo. Pripoveduje se, da se je g. Vesteneck od tam naravnost v Višnjo goro podal, in tam na poštno direkcijo v Trst telegrafiral, naj nemudoma pošljejo komisarja preiskovat Čožovo pisarno.

Ko so drugi dan popoludne ob 4. uri občinski možje v Zatični zbrani, da bi volili volilne može, se pripelje, gotovo po nalogu g. poštnega direktorja Bauerja, poštni komisar g. Ratoliska, kateri je, kakor je to znano, prej ta dan, to je 22. junija 1877 še v Vipavi bil, in hoče nemudma vzeti seboj g. Čoža, da bi šla pregledavat pisarnico. Velika množica navzočnih volilcev izreče odločno, da mora Čož, preden otide, temveč svojo dolžnost spolniti in se volitve udeležiti, ker so ga vsi volilci jednoglasno za volilnega moža voliti hoteli, kar se je tudi zgodilo.

Po volitvi se g. poštni komisar Ratoliska in g. Čož odpeljeta k sv. Roku, kjer ima Čož hišo in pošto. Med tem ko poštni komisar Ratoliska preiskuje pisarno, se vstopita na prag dva žandarma, česar se Čoževa 70 let stara žena močno prestraši, misleč, Bog vedi, kaj se je mož pregrešil, da žandarma na pragu stražita.

Komisar ni našel nobednega najmanjšega nereda v pisarni, in pri odhodu Čožu na uho pošepetal: „Die kanzlei ist ganz in der ordnung, nur das ist nicht recht, dass sie klerikal gesinnt sind.“

Čož, ki je bil v Zatični izvoljen za volilnega moža, kakor vže poprej večkrat, je bil 7. julija v Trebnjem od volilnih mož voljen v volilno komisijo in glasoval za narodne poslance. — Ali vže 26. julija 1877 se je spopnilo žuganje g. Vesteneckovo, zakaj od tega dneva je datiran dekret poštna direkcije v Trstu št. 5426, kateri se tako-le glasi:

„K. k. Post-Direction Triest und Küstenland. Nr. 5426. Triest 26. Juli 1877. An den k. k. Postmeister Herrn Johann Tschosch in St. Rochus. Man findet sich bestimmt, Ihnen den Dienstvertrag zu kündigen. Bis zur Wiederbesetzung der bei der k. k. Postamte in St. Rochus in Erledigung gekommen Postexpeditenstelle, welche vor Ablauf der 6 monatlichen Kündigungsfrist erfolgen, und für welche gleichzeitig der Concurs ausgeschrieben wird, haben Sie den Postdienst selbst zu

versehen, oder durch einen geprüften und beeideten Postexpeditor auf Ihre Rechnung und Gefahr besorgen zu lassen. Bauer m. p.“

Gosp. Čož je poštenjak skozi in skozi daleč okolo sloveč, star je vže 74 let, pošto je oskrboval čez 30 let, in ni se nikdar pri njem ni najmanjša nerednost pokazala, pač pa so poštni komisarji večkrat hvalili ga zaradi njegove natančnosti, zaradi snažnosti in lepega reda v njegovi poštni pisarni. Ni se tedaj čuditi, da je ta nepričakovani in nezasluženi udarec, ki je prišel kakor blisk iz jasnega neba, tega poštnega starčka primoral obrniti se dne 27. septembra 1877. do c. kr. poštna direkcije v Trstu z naslednjo prošnjo: „Hohe k. k. Post-Direktion in Triest! Mit hoher Zuschrift vom 26. Juli 1877, Z. 5426 wurde mir die Postexpedition in St. Rochus gekündet, mit dem Bedeuten, dass nach Ablauf von 6 Monaten die faktische Abnahme der Expedition stattfinden werde. Diese Anordnung kam plötzlich und ganz unvermuthet; sie überraschte mich gewiss sehr unangenehm; die Bevölkerung von der Pfarre St. Veit, des Bezirkes Sittich, man darf sagen des grössern Theils von Unterkrain aber forschet nach den Ursachen, welche eine so auffällige Kündigung bewirkt haben konnten, und ergeht sich in Muthmassungen, welche die Ehre meines Hauses zu verletzen und mich als Geschäftsmann zu schädigen geeignet sind. Bis zum Greisenalter wusste ich die Ehre meines Hauses zu bewahren. Ich kann nicht gleichgiltig bleiben, wenn jetzt durch eine höchst auffallende Verfügung der hohen k. k. Post-Direktion, — die allgemein als eine mir verhängte Strafe, somit als die Folge eines Vergehens gedeutet wird, meine Ehre arg blossgestellt erscheint, sondern bin verpflichtet zur Wahrung der Ehre, resp. zur Rehabilitation derselben, zu bitten: Eine hohe k. k. Post-direktion geruhe mir jene Gründe bekannt zu geben, die Hochselbe veranlasst haben, mir die Postexpedition zu kündigen. Laibach, 15. September 1877.“

S težkim srcem je zdaj g. Čož čakal odgovora na to svojo opravičeno prošnjo, ali čudo! — Čeravno je preteklo leto, on še zdaj nima nobenega rešila. To kaže, da se je c. k. poštnemu direktorju gosp. Bauerju veliko bolj mudilo o tem, da je narodnega volilca v preiskavo dejal in tako nepostavno vplival na izid volitve, kakor pa, da bi upravičene pritožbe po uradni svoji dolžnosti rešil.

Ker je ta grozna dogodba po celi deželi največo senzacijo naredila, in ker se še dandanašnji ljudje povprašujejo, kako je to v ustavni državi mogoče, in ker je dotična stvar v obče velike važnosti tudi za to, ker se ljudstvo demoralizira, ako vidi, da vladni organi tako brezpostavno postopajo, obračamo se do gospoda deželnega predsednika z interpelacijo:

1. Ali bi ne blagovolil gospod deželni predsednik svoj vpliv obrniti na to, da se pojasni, s kako pravico je c. kr. okrajni glavar vitez Vesteneck naprej zažugal g. Čožu, da izgubi pošto, če bo narodno volil; —

2. zakaj se je ukazala preiskava njegove pošte ravno na dan volitve volilnih mož; —

3. zakaj sta bila brez vsacega vzroka postavljena dva žandarja pred njegovo hišo; —

4. zakaj mu je bila precej po volitvi deželnih poslancev pošta vzeta, čeravno v njegovem uradovanju ni bila najdena nobena nerednost; —

5. zakaj ne dobí gosp. Čož rešila svoje prošnje?

Deželni predsednik vitez Kalina obljubi, da kmalu odgovori na to interpelacijo. Različne prošnje in predloge se izročé odsekom. Vitez Vesteneck vtemeljuje svoj predlog gledé premembe šolskih postav; poslanec gosp. Detela pa svoj predlog zastran obstanka Kranjske gimnazije, kateri v dolgem govoru

razlaga veliko krivico in škodo, ki Gorenjski strani preti po razpustu te gimnazije. Oba predloga se izročita šolskemu odseku, v katerega so bili takoj izvoljeni gg. Detela, dr. Vošnjak, Klun, baron Apfaltrern, vitez Gariboldi, dr. pl. Schrey in dr. vitez Vesteneck.

Naši dopisi.

Iz Rusije 21. sept. — 7. — Jako zanimivo in podučno je primerjati Avstrijske, posebno Dunajske in Peštanske časopise od letošnjega in lanskega leta. Ti časopisi so septembra meseca lanskega leta vriskali veselja, češ, da je Ruska armada pobita, Rusija da nima več vojakov, panslavizem (kaj so hoteli s tem reči, sami ne vedó) da je pod Plevno pokopan, Turki da so rešili Evropo in oteli civilizacijo napadov barbarov, Črno goro da bo Avstrija iz usmiljenja, kakor koklja pišče, vzela pod svoje perote; med tem so tudi Donavski monitorji dali Belgraškim Srbom povohati nekoliko svojega dima itd. — Letos pa ti časniki pravijo: naše hrabre armade so pri Doboji možko odbile tretji in četrti napad Bošnjakov; naša vlada bo sklenila s Srbijo in Črno goro zvezo proti ustašem; z veliko slavo so naše armade vzele Sarajevo, tukaj in tam so popolnem pobile sovražnika; mobilizira se še toliko in toliko tisoč armade, sklicujejo se rezervisti rezervistov; glavni stan se vrača v Brod, da bo bliže k Dunaju; s slavjanskimi kneževinami ne bomo sklepali zveze, mi, ki moremo sami ugnati puntarje; šestdeset milijonov smo že davno postrelili, pa vendar smo bogati, dasiravno ne vemo, od kod bomo vzeli denarja za vojne stroške; kot odlični kulturtregerji obešamo puntarje, ker to je najboljši pripomoček omikati divjake, le nekatere vjete pošiljamo v verigah v Avstrijo; naše armade so z vsem prav dobro oskrbljene, samo zebe jih večidel in lačni so naši hrabri vojaki skoraj vsak dan; ranjene puščamo po nekoliko dni ležati na cestah in po polji, ker ni vozov, da bi jih domu prevaževali, pa tudi puntarji nas po potih nadlegujejo; a ko bodo puntarji ugnani, če bodo, prej ko pride druga toča, bomo sultana, mož beseda! posadili na Bošnjaški prestol, če mu ne podá prej Midhad-paša Angleških škarjic. — Nehoté se čitatelj takih čenč spominja Avstrijske prislovice: „Nube felix Austria, bella alii gerant.“ Najboljši zakon bil bi Avstro-ruska zveza. — Pa brez zamere, ako ta nasvet ni všeč merodajnim krogom.

V začetku Rusko-turške vojske, kakor sem o svojem času „Novicam“ sporočal, se je v Rusiji nabiral denar in druge stvari za preskrbljenje ranjenih in bolnih vojakov. S kakošnim vspehom se je nabirala za ranjene, sem takrat tudi omenil: kmetje revne vasice Peščane so v ta namen zložili 80 rubljev 24 ur, predno je bila vojska napovedana; bogata stolica Moskva pa je na dan napovedane vojske še imela pripravljenih milijon rubljev; vsega denarja po vsej Rusiji se je v ta namen nabralo skoraj 5 milijonov rubljev. Gospodarila je s tem denarjem družba „rudečega križa“ pod varstvom same cesarice. Glavni sedež te družbe je bil v Petrogradu. Ta družba je imela v vsakem gubernskem mestu kakor tudi v mnogih ujezdskih mestih svoj podkomitet, kateri je v svojem mestu po občnih pravilih na stroške svojega mesta skrbel za ranjene, ter v glavni komitet le mesečne račune o svojem delovanju pošiljal. V gubernskem mestu, kjer Vaš dopisnik živi, ki je imel priložnost delovanje komiteta opazovati, je šlo to delo tako-le: Ko je bila vojska napovedana, se je komitet sestavil iz omikanih oseb mestnega prebivalstva. Mestni zastop, gubernsko zemstvo, ujezdno zemstvo in

oddelne osebe so zložili 30.000 rubljev kapitala, katerega po pravilih se niso smeli dotakniti do največje zadrege, ampak rabili so se le procenti. Komitet „rudečega križa“ je potem najel veliko in pripravno hišo ter jo predelal v bolnišnico z 260 posteljami; najel je oskrbnika, kateremu se je 80 rubljev na mesec plačevalo, njegovemu pomočniku pa 50 rubljev na mesec, najel je zdravnikov in družega potrebnega osebja in raznih priprav. 20 gospej po 3 na dan, so po vrsti stregle v bolnišnici. Od začetka do konca so 1000 mož ranjenih in bolnih pripeljali iz Bolgarije in iz Azije v našo bolnišnico. Izmed njih jih je šest umrlo, 994 pa ozdravilo. Morda bodo čitatelji „Novic“ začudeni vprašali: kako je bilo vse to mogoče, če se kapital ni smel rabiti? Se li čudeži godé v Rusiji? Od tisoč mož tifoznih in v vojski ranjenih, katere so se tako daleč in večidel pozimi privraževali, se jih je ozdravilo 994 mož. — Res je tako! Dobra volja in ljubezen delajo čudeže. Vsak je žrtvoval po svoji moči, da ni bilo treba kapitala rabiti, premožni posestnik in kupec po 5, po 10, po 20, bogati še več rubljev na mesec, učitelj, ki prejema 100 rubljev mesečne plače, je žrtvoval po 3 do 5 rubljev vsak mesec, kmet, če ni imel denarja, je prinesel v mesto kos platna, gnjat, mesa, ovčjo kožo, funt masla, nekoliko jajc. V bolnišnici se je gledalo na to, da je carstvovala vedno največja snaga in čistota, zrak je bil vedno čist, toplota vedno taka, da je bila boleznim primerna; gledalo se je na to, da bolniki niso trpeli nikakoršnega pomanjkanja. Da jim ni bilo dolg čas, ko so kolikor toliko ozdraveli, skrbelo se je za to, da so imeli kaj čitati in s čem se zabavati, bilo je v bolnišnici nekoliko časopisov in mnogo knjig, tombole, domino, tudi karte (naj se tega nikdo ne vstraši, podajale so se jim tudi cigarete in cigare; tri gospé so celi dan se sprehajale po bolnici, bolnikom kaj pripovedovale, jim čitale in pisale, ako je kdo želel, pa ne mogel sam. Taki pripomočki so spravili naše bolne junake na noge, in ko se je kdo ozdravil, ako se ni vrnil k armadi, ga je komitet na svoje stroške odpravil domú; vsacemu, kdor ni imel svojih sredstev, se je dala zadostna obleka, po zimi kožuh, po leti druga vrhna obleka vsacemu po njegovem stanu in še po 2 do 3 rublje denarja. Ruski narod svojih viteških ranjencev ni prepuščal edini vladini skrbi, ampak skrbel je sam za-nje, tako, da v tej čednosti bi se lahko marsikak „omikan“ narod učil pri Ruskem narodu. To je mogoče le pri narodu, ki se vojuje s prepričanjem za veliko, pravno idejo. *)

Morebiti se bo kdo čudil, da Ruski narod z navdušenjem sprejema svoje vojake, ki se zdaj vračajo s slavne vojske domú. Ruski narod loči svoje vojake od svojih diplomatov. Te dni smo čitali sledeči telegram iz Petrograda: „Prvi se je vrnil v Petrograd lovski polk, kateri se je proslavil z viteškim delom pod Telišem. Zrelišče je bilo ganljivo, kakoršnega nikdar še ni videla naša stolica. Nikakoršne besede niso v stanu, ga popisati: Poletni dan, svetlo solnce, sto in sto tisoč naroda mrgoli po Nevskem prospektu, hiše so

*) Našo bolnišnico so te dni zaprli in komitet se je razšel. Kapital ni samo cel ostal, ampak pomnožil se je do 35 tisoč; vrh tega je tudi vsa oprava še popolno dobra. Opravo je komitet izročil v shrambo vojaški opravnici, denarni znesek pa poslal v Petrograd družbi „Rudečega Križa“ s tem pogojem, da se vsa oprava in kapital z interesi povrne, kedar bo spet kaka velika vojska. Ravno tako so postopali komiteti v drugih mestih. Družba „Rudečega Križa“ ima tedaj mnogo bolnišnične oprave in skoraj 5 milijonov rubljev v denarji v rokah, da lahko začne spet delati, kedar se bo vojska tam za Balkani in za Karsom ponovila.